

ASiantuntijalausunto

16.11.2022

Dnro: 556/D.a.4./2022

Maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Saamelaiskäräjien lausunto Valtioneuvoston selonteosta Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia, VNS 6/2022 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan pyyntö kirjallisen asiantuntijalausunnon toimittamiseksi 7.11.2022

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Saamelaiskäräjien kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien Valtioneuvoston selontekoa VNS 6/2022 vp Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia. Suomen kansallinen ilmasto- ja energiastrategia kattaa kaikki kasvihuonekaasupäästöt päästökauppa- ja taakanjakosektorilla ja maankäyttösektorilla sekä maankäyttösektorin ja muiden alojen hiilinielut. Strategia perustuu Marinin hallitusohjelmaan.

Saamelaiskäräjät kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa seuraavaa:

Saamelaiskäräjät laatii saamelaisten oman ilmastostrategian vuoteen 2023 päättyvällä vaalikaudellaan (työnimi Saamelaisten ilmastopoliittinen ohjelma) ja valmistelee paraikaa ohjelman ilmastopoliittisia linjauksia. Saamelaisten ilmastomuutokseen sopeutumisohjelmaa edistetään maa- ja metsätalousministeriön kanssa.

Saamelaiskäräjät näkee tärkeäksi, että saamelaisten, etenkin saamelaisnuorten, ilmastotyötä tuetaan ja että energiasiihtymä toteutetaan saamelaisten kannalta oikeudenmukaisesti. Ilmasto- ja energiapoliittiset suunnitelmat ja niihin perustuvat toimet eivät perustuslain ja Suomen kansainvälisten sitoumusten nojalla saa vaikuttaa heikentävästi saamen kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen, ml. saamelaiseen kulttuurimuotoon kuuluvien elinkeinojen paronhoidon, metsästyksen, kalastuksen, keräilyn ja saamen käsityön harjoittaminen, eikä myöskään heikentää näiden kehittämisedellytyksiä. Hyödynnettäessä saamelaisten kotiseutualuetta fossiilittoman energian tuotantoon, tuotantohankkeet tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamista ei haitata. Heikentämiskielto turvaa saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana sekä ylläpitää että edelleen kehittää ja säilyttää kulttuurinsa mukaisia toimia, myös tuleville sukupolville, mikä dosentti Leena Heinämäen mukaan asettaa merkittäviä reunaehtoja esimerkiksi taloudelliselle ja yhteiskunnalliselle toiminnalle saamelaisten kotiseutualueella.¹ Saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittamisen kannattavuudesta tulee aktiivisesti huolehtia energiasiihtymässä. Tätä taustaa vasten on selvää, että käsillä olevaan ilmasto- ja energiapolitiikan koottuun esitykseen kuuluisi myös alkuperäiskansa saamelaisia koskeva

¹ Heinämäki, L. 2021. Opas saamelaisia koskevien oikeusnormien tulkintaan ja soveltamiseen ympäristöön ja maankäyttöön liittyvissä kysymyksissä, etenkin luku 4. Saamelaiskulttuurin heikentämiskielto ja viranomaisten aktiivinen velvollisuus turvata ja edistää saamelaiskulttuurin ylläpitämistä ja kehittämistä. Saamelaiskäräjät. Ladattavissa osoitteessa: <https://www.samediggi.fi/toiminta/elinkeino-ja-oikeus/>.

tilannekatsaus ja politiikkatoimien arviointi. Käsillä olevan strategian vaikutusten arviointi on erittäin suppea suhteessa saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksiin, saamelaisten perinteisten elinkeinoihin ja saamelaisten kotiseutualueen elinoloihin. Vuorovaikutus strategiaa laadittaessa on ollut vähäistä eikä Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan erillistä kansallista ilmasto- ja energiastrategiaa käsittelevää vuoropuhelua ole ollut. Uudessa ilmastolaissa säädetyllä Saamelaisella ilmastoneuvostolla tulee olemaan merkittävä rooli tiedontuottajana ja saamelaisten ilmastomuutokseen sopeutumisen tukemiseksi tehtävien toimien kehittämisessä. Saamelaiset ja saamelaisten kotiseutualueen tilanteen huomioivaan ja siihen pohjautuvaan strategiatyöhön on jatkossa syytä panostaa.

Saamelaiskäräjät näkee, että käsillä olevassa valtioneuvoston selonteossa oikeudenmukaista siirtymää koskevaa asiasisältö (kappale 3.5.3 Oikeudenmukaisen siirtymän suhde perus- ja ihmisoikeuksiin) strategian vaikutusten arviointiosiossa on tärkeä ja kuuluu osaksi itse strategiaa, ei sen vaikutusten arviointia. Oikeudenmukaisen siirtymän ollessa hallitusohjelmassa keskeinen tavoite tulisi myös kansallisen ilmasto- ja energiapolitiikan seuranta varten kehittää oikeudenmukaista siirtymää ja sen eri ulottuvuuksia koskevat seurantamittarit.

Tuomas Aslak Juuso
puheenjohtaja

Tiina Lovisa Solbär
vs. ympäristösihteeri

Lausunnosta päätti puheenjohtaja 16.11.2022. Lausunnon valmisteluun on osallistunut elinkeino- ja ympäristölakimiessihteeri Sarita Kämäräinen ja elinkeinosihteeri Laura Olsén-Ljetoff.